

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»**

Циклова комісія з педагогічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ (загальна, вікова, педагогічна)

для студентів

спеціальності **013 Початкова освіта**
освітньої програми **Початкова освіта**
освітньо-кваліфікаційного рівня **молодший спеціаліст**

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма №	1881/20
<i>Олексій</i> (підпис)	(прізвище, ініціали)
« »	20 20

Київ – 2020

Розробники:

Вітер Інна Миколаївна викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка.

Винар Валентина Іванівна викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, старший викладач

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 25 серпня 2020 р. № 1

Голова циклової комісії Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено

26 серпня 2020 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директора з навчальної роботи Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни		
	денна форма навчання		
Вид дисципліни	обов'язкова		
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська		
Загальний обсяг кредитів/годин	6 /180		
Курс	2		
Семестр	3	4	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	6		
Обсяг кредитів	2	2,5	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	60	75	45
Аудиторні	28	36	22
Модульний контроль	4	4	2
Семестровий контроль	-		-
Самостійна робота	28	35	21
Форма семестрового контролю	екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розкрити закономірності функціонування та проявів психіки людини, специфіку психічного розвитку та становлення особистості в онтогенезі, сприяти на цій основі формуванню загальної психологічної культури та компетентності студентів, їх готовності до педагогічної діяльності.

Вивчення даної навчальної дисципліни спрямоване на формування у студентів таких **компетентностей:**

- здатність і готовність до застосування знань з психології як науки про психологічні феномени, категорії та методи вивчення і опису закономірностей функціонування і розвитку психіки;
- обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з психології, для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню дітей молодшого шкільного віку;
- здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів початкової школи;
- здатність вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну інформацію, яка представлена в літературі, на електронних носіях, на Web-сервісах тощо;
- володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності;
- вміння вислуховувати, обстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації;
- розвиненість культури професійного спілкування;
- здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії (відповідних знань, вербальних і невербальних умінь і навичок залежно від комунікативно-діяльнісних ситуацій).
- здатність до урахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів;
- здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації;
- здатність до відстеження динаміки поступу особистості дитини в освітньому процесі та здійснення підтримки її розвитку;
- здатність до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів;
- здатність до надання батькам порад та рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності учня;
- здатність до здійснення психологічної діагностики учня;
- дотримуватися педагогічного етикету в процесі взаємодії вчителя та учня з особливими потребами.

3. Результати навчання за дисципліною

- Виділятимуть етапи розвитку психології;
- аналізуватимуть поняття «психіка», «свідомість», їх функції та структури;
- класифікуватимуть психічні явища;
- пояснюватимуть різницю між побутової психологією і науковою;
- використовуватимуть методи психології для дослідження особистості;
- порівнюватимуть психіку людини і тварини;
- розрізнятимуть свідоме і несвідоме в психіці людини;
- встановлюватимуть зв'язок між поняттями «людина, індивід», «особистість», «індивідуальність»;
- аналізуватимуть структуру особистості та самосвідомості;
- ілюструватимуть єдність факторів формування особистості;
- описуватимуть види діяльності;
- аналізуватимуть умови виникнення та підтримання уваги;
- застосовуватимуть прийоми підвищення ефективності мимовільної, довільної та після довільної уваги на заняттях;
- встановлюватимуть причини неухважності;
- визначатимуть, які закономірності відчуттів проявляються в конкретних прикладах;
- порівнюватимуть відчуття і сприймання;
- підбиратимуть прийоми успішного запам'ятовування;
- доводитимуть, чому мислення є вищою формою відображення дійсності;
- використовувати операції мислення при розв'язку завдань;
- встановлюватимуть зв'язок між процесами мислення;
- встановлюватимуть зв'язок між уявою та уявленнями, між уявою та іншими психічними процесами;
- аналізуватимуть образи уяви з погляду прийомів їх створення;
- класифікуватимуть пізнавальні процеси на види;
- розрізнятимуть форми вираження почуттів;
- виділятимуть позитивні та негативні аспекти прояву емоцій та почуттів;
- визначатимуть власний тип темпераменту та тип темпераменту дітей на основі самопостереження та спостереження;
- встановлюватимуть залежність типу нервової системи і типу темпераменту;
- встановлюватимуть зв'язок темпераменту і характеру;
- розроблятимуть рекомендації щодо здійснення індивідуального підходу до дітей різного типу темпераменту;
- виділятимуть в кожному типі темпераменту позитивні та негативні риси;
- аналізуватимуть вплив природних та соціальних факторів на формування характеру;
- встановлюватимуть зв'язок між рисами характеру;
- встановлюватимуть зв'язок між задатками і здібностями, між здібностями та знаннями, уміннями, навичками;
- розрізнятимуть поняття «здатки», «здібності», «обдарованість», «талант», «геніальність»;
- класифікуватимуть здібності;
- виділятимуть умови розвитку здібностей у дітей;
- описуватимуть механізми роботи сенсорно-перцептивної, когнітивної та емоційно-вольової сфер особистості;
- аналізуватимуть особливості та детермінанти психічного розвитку;
- виділятимуть критерії вікової періодизації;
- плануватимуть роботу, спрямовану на формування конструктивного виходу із вікової кризи;
- аналізуватимуть сутність вікових змін у психічних явищах в залежності від факторів, що на них впливають;
- пояснюватимуть правильно і науково обґрунтовано психологічні факти, певні прояви особистості людини та її поведінки на різних етапах вікового розвитку;

- аналізуватимуть труднощі спілкування між «дітьми» і «батьками» та планувати роботу з розвитку комунікативних умінь між поколіннями;
- диференціюватимуть прояви типових та індивідуальних психологічних особливостей особистості;
- розумітимуть значення навчання і виховання у забезпеченні адекватного віку психічного розвитку;
- доводитимуть значення провідних видів діяльності, сенситивних періодів для розвитку і наuczіння дитини;
- виділятимуть причини неуспішності та планувати корекційну роботу з учнями, які мають труднощі у навчанні;
- прогнозуватимуть можливі відхилення у процесі досягнення мети навчання учнів класу/окремих учнів;
- враховуватимуть умови ефективного педагогічного спілкування;
- гнучко реагуватимуть і корегуватимуть власну діяльність, виходячи з конкретної навчальної ситуації;
- плануватимуть процес навчання учнів відповідно до психолого-педагогічних закономірностей формування умінь і навичок, розвитку пізнавальних потреб і можливостей учнів;
- володітимуть теоретичними основами процесу виховання і соціалізації молодших школярів;
- застосовуватимуть психолого-дидактичні вимоги до формування розумових дій, які забезпечують високу ефективність формування вмінь і навичок;
- розроблятимуть системи навчальних завдань, які реалізують етапи: актуалізації опорних знань та способів дій учнів, створення й розв'язування проблемної ситуації, ознайомлення з орієнтувальною основою дії, формування розумових дій, безперервного повторення;
- використовуватимуть різні техніки формувального оцінювання;
- підбиратимуть засоби впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей;
- прогнозуватимуть наслідки використання методів виховного впливу на дітей різного віку;
- аналізуватимуть стилі педагогічного спілкування;
- використовуватимуть відповідну термінологію, обговорювати факти та інтерпретації зрозумілою і чіткою мовою.

3. Результати навчання за дисципліною

- Виділяти етапи розвитку психології;
- аналізувати поняття «психіка», «свідомість», їх функції та структури;
- класифікувати психічні явища;
- пояснити різницю між побутової психологією і науковою;
- використовувати методи психології для дослідження особистості;
- порівнювати психіку людини і тварини;
- розрізняти свідоме і несвідоме в психіці людини;
- встановлювати зв'язок між поняттями «людина, індивід», «особистість», індивідуальність»;
- аналізувати структуру особистості та самосвідомості;
- ілюструвати єдність факторів формування особистості;
- описувати види діяльності;
- аналізувати умови виникнення та підтримання уваги;
- застосовувати прийоми підвищення ефективності мимовільної, довільної та після довільної уваги на заняттях;
- встановлювати причини неуважності;
- визначати, які закономірності відчуттів проявляються в конкретних прикладах;
- порівнювати відчуття і сприймання;
- підбирати прийоми успішного запам'ятовування;
- доводити, чому мислення є вищою формою відображення дійсності;
- використовувати операції мислення при розв'язку завдань;
- встановлювати зв'язок між процесами мислення;
- встановлювати зв'язок між уявою та уявленнями, між уявою та іншими психічними процесами;
- аналізувати образи уяви з погляду прийомів їх створення;
- класифікувати пізнавальні процеси на види;
- розрізняти форми вираження почуттів;
- виділяти позитивні та негативні аспекти прояву емоцій та почуттів;
- визначати власний тип темпераменту та тип темпераменту дітей на основі самоспостереження та спостереження;
- встановлювати залежність типу нервової системи і типу темпераменту;
- встановлювати зв'язок темпераменту і характеру;
- розробляти рекомендації щодо здійснення індивідуального підходу до дітей різного типу темпераменту;
- виділяти в кожному типі темпераменту позитивні та негативні риси;
- аналізувати вплив природних та соціальних факторів на формування характеру;
- встановлювати зв'язок між рисами характеру;
- встановлювати зв'язок між задатками і здібностями, між здібностями та знаннями, уміннями, навичками;
- розрізняти поняття «здатки», «здібності», «обдарованість», «талант», «геніальність»;
- класифікувати здібності;
- виділяти умови розвитку здібностей у дітей;
- описувати механізми роботи сенсорно-перцептивної, когнітивної та емоційно-вольової сфер особистості;
- аналізувати особливості та детермінанти психічного розвитку;
- виділяти критерії вікової періодизації;
- планувати роботу, спрямовану на формування конструктивного виходу із вікової кризи;
- аналізувати сутність вікових змін у психічних явищах в залежності від факторів, що на них впливають;
- пояснювати правильно і науково обґрунтовано психологічні факти, певні прояви особистості людини та її поведінки на різних етапах вікового розвитку;
- аналізувати труднощі спілкування між «дітьми» і «батьками» та планувати роботу з розвитку комунікативних умінь між поколіннями;

- диференціювати прояви типових та індивідуальних психологічних особливостей особистості;
- розуміти значення навчання і виховання у забезпеченні адекватного віку психічного розвитку;
- доводити значення провідних видів діяльності, сенситивних періодів для розвитку і наuczіння дитини;
- виділяти причини неуспішності та планувати корекційну роботу з учнями, які мають труднощі у навчанні;
- прогнозувати можливі відхилення у процесі досягнення мети навчання учнів класу/окремих учнів;
- враховувати умови ефективного педагогічного спілкування;
- гнучко реагувати і корегувати власну діяльність, виходячи з конкретної навчальної ситуації;
- планувати процес навчання учнів відповідно до психолого-педагогічних закономірностей формування умінь і навичок, розвитку пізнавальних потреб і можливостей учнів;
- володіти теоретичними основами процесу виховання і соціалізації молодших школярів;
- застосовувати психолого-дидактичні вимоги до формування розумових дій, які забезпечують високу ефективність формування вмінь і навичок;
- розробляти системи навчальних завдань, які реалізують етапи: актуалізації опорних знань та способів дій учнів, створення й розв'язування проблемної ситуації, ознайомлення з орієнтувальною основою дії, формування розумових дій, безперервного повторення;
- використовувати різні техніки формувального оцінювання;
- підбирати засоби впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей;
- прогнозувати наслідки використання методів виховного впливу на дітей різного віку;
- аналізувати стилі педагогічного спілкування;
- використовувати відповідну термінологію, обговорювати факти та інтерпретації зрозумілою і чіткою мовою.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт				
	Усього	Аудиторна:			
		Лекції	Семін.	Практ.	Сам.р.
Змістовий модуль 1. Загальні питання психології.					
1. Психологія як наука.	6	2			4
2. Методи психології.	7	2	2		3
3. Розвиток психіки та свідомості.	5	2			3
Модульний контроль	2				
Разом	20	6	2		10
Змістовий модуль 2. Пізнавальні процеси.					
4. Увага.	7	2		2	3
5. Відчуття. Сприймання.	8	2	2		4
6. Пам'ять.	8	2		2	4
7. Мислення. Мовлення.	10	2	2	2	4
8. Уява.	5	2			3
Модульний контроль	2				
Разом	40	10	4	6	18
Разом за 3 семестр	60	16	6	6	28
Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера та психологічна характеристика особистості та діяльності.					
9. Емоції та почуття.	5	2			3
10. Воля.	7	2	2		3
11. Особистість.	7	2		2	3
12. Діяльність.	5	2			3
13. Темперамент.	7	2		2	3
14. Характер. Здібності.	7	2	2		3
Модульний контроль	2				
Разом	40	12	4	4	18
Змістовий модуль 4. Психологія дошкільного дитинства та молодшого школяра.					
15. Загальні питання вікової психології.	5	2			3
16. Психічний розвиток новонародженого та немовляти.	5	2			3
17. Психологічні особливості дітей раннього віку.	7	2	2		3
18. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.	8	2	2		4
19. Психологічні особливості молодшого школяра.	8	2	2		4
Модульний контроль	2				
Разом	35	10	6		17
Разом за 4 семестр	75	22	10	4	35
Змістовий модуль 5. Психологія підлітка та ранньої юності					
20. Психологічні особливості підлітка.	8	2	2		4
21. Психологічні особливості старшого школяра.	10	2	2	2	4
Разом	18	4	4	4	8
Змістовий модуль 6. Психологія навчання, виховання та діяльності вчителя.					
22. Закономірності навчального процесу.	11	4	2	2	5

23. Закономірності виховного впливу.	6	2			4
24. Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування.	8	2		2	4
Модульний контроль	2				
Разом	27	8	2	2	13
Разом за 5 семестр	45	12	6	4	21
Підготовка та проходження контрольних заходів					
Усього годин	180	50	22	14	84

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології.

Тема 1. Психологія як наука

Психологія як наука та навчальна дисципліна. Огляд історії виникнення та становлення психології. Предмет та завдання психології на сучасному етапі розвитку суспільства. Джерела психологічних знань. Поняття про побутову та наукову психологію. Сучасна система психологічних знань. Поняття про психіку, її функції та структура.

Основні поняття теми: психологія, психіка, відображувальна діяльність, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, сімейна психологія, психологія праці, спорту, мистецтва, історія психології, інженерна, військова, юридична, медична психологія, психодіагностика, психоконсультація, психокорекція, психотерапія.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 9, 15.

Семінар 1. Предмет психології, її завдання і методи.

Тема 2. Методи психології.

Поняття про психологічне дослідження, його функції в освітньому процесі школи. Основні методи психології: спостереження і експеримент. Спостереження: методика проведення, вимоги, недоліки. Види експерименту. Додаткові методи психології: інтерв'ю, бесіда, анкетування, метод тестів, аналіз продуктів діяльності.

Основні поняття теми: метод, експеримент, спостереження, анкета, тест, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності, соціометрія, інтроспекція.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 9, 15.

Тема 3. Розвиток психіки та свідомості.

Виникнення та розвиток психічного відображення у тварин. Механізми відображення дійсності на різних стадіях розвитку психіки. Інстинктивна поведінка тварин. Стадія навичок та предметного сприймання, її основні особливості. Стадія інтелектуальної поведінки. Становлення свідомості людини. Структура свідомості. Несвідоме.

Основні поняття теми: елементарна чутливість, предметне сприймання, інстинкт, навичка, інтелектуальна поведінка, свідомість, несвідоме.

Основна література: 3, 4, 5. *Додаткова література:* 9, 15.

Змістовий модуль 2. Пізнавальні процеси.

Тема 4. Увага.

Увага як психічний феномен. Значення уваги в житті людини. Фізіологічні механізми уваги. Класифікація видів уваги за особливістю об'єктів уваги: зовнішня та внутрішня увага; за

характером цільового спрямування та за рівнем вольових зусиль: мимовільна, довільна, післядовільна. Фактори, що зумовлюють мимовільну увагу. Умови підтримання довільної уваги. Основні властивості уваги: обсяг, стійкість, розподіл, переключення. Недоліки уваги.

Основні поняття теми: увага, уважність, осередок оптимального збудження, принцип доміанти, орієнтувальний рефлекс, взаємна індукція, мимовільна увага, довільна увага, післядовільна увага, зовнішня увага, внутрішня увага, обсяг, стійкість, коливання, розподіл, переключення, концентрація уваги, неуважність.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 9, 15.

Практичне заняття 1. Дослідження властивостей уваги.

Тема 5. Відчуття. Сприймання.

Відчуття як чуттєве відображення окремих властивостей предметів. Робота аналізаторів – фізіологічна основа відчуттів. Основні властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Класифікація відчуттів та їх характеристика. Закономірності відчуттів.

Поняття про сприймання. Взаємозв'язок відчуттів і сприймання. Сприймання як цілісне відображення предметів. Фізіологічні механізми сприймання. Основні властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, вибірковість, апперцепція. Види сприймання.

Основні поняття теми: чуттєве пізнання, відчуття, аналізатор, екстерорецептори, інтерорецептори, пропріорецептори, контактні відчуття, дистантні відчуття, якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація, чутливість, поріг чутливості, поріг розрізнення, адаптація, адекватний подразник, сенсibilізація, синестезія, взаємодія, сприймання, комплексний подразник, предметність, цілісність, структурність, осмисленість, константність, вибірковість сприймання, ілюзія, сприймання простору, сприймання руху, сприймання часу, спостережливість.

Основна література: 2, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 9, 17.

Семінар 2. Відчуття і сприймання.

Тема 6. Пам'ять.

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в психічній діяльності людини. Уявлення пам'яті. Основні процеси пам'яті. Класифікація пам'яті за змістом, тривалістю збереження матеріалу, за метою. Індивідуальні особливості пам'яті.

Основні поняття теми: пам'ять, асоціація, запам'ятовування, збереження, відтворення, впізнавання, пригадування, спогади, ремінісценція, образна пам'ять, словесно-логічна пам'ять, емоційна пам'ять, рухова пам'ять, оперативна пам'ять, короткочасна пам'ять, довготривала пам'ять, мимовільна пам'ять, довільна пам'ять, амнезія, мнемотехніка, мнемічні якості, ремінісценція.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 15.

Практичне заняття 2. Дослідження індивідуальних особливостей пам'яті.

Тема 7. Мислення. Мовлення.

Поняття про мислення. Опосередкований та узагальнений характер мислительної діяльності людини. Фізіологічні основи мислення. Види, форми, операції мислення. Якості розуму.

Поняття про мову і мовлення. Функції мовлення. Види мовлення.

Основні поняття теми: мислення, опосередковане відображення, узагальнене відображення, аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація, класифікація, систематизація, поняття, судження, умовивід, наочно-дійове мислення, наочно-образне, абстрактне мислення, теоретичне і практичне мислення, продуктивне і репродуктивне мислення, інтуїтивне і дискурсивне мислення, самостійність, широта, глибина, лабільність, швидкість, критичність мислення, мова, мовлення, зовнішнє мовлення, внутрішнє мовлення, діалогічне мовлення, монологічне мовлення, усне мовлення, писемне мовлення, егоцентричне мовлення.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 10, 17.

Семінар 3. Мислення як вища форма відображення дійсності.

Практичне заняття 3. Дослідження індивідуальних особливостей мислення.

Тема 8. Уява.

Уява як процес перетворення уявлень. Роль уяви в житті людини. Фізіологічні основи процесів уяви. Види уяви. Механізми уяви.

Основні поняття теми: уява, випереджальне відображення, довільна уява, мимовільна уява, марення, репродуктивна уява, творча уява, мрія, аглютинація, акцентування, гіперболізація, літота, схематизація, типізація.

Основна література: 2, 4, 5. *Додаткова література:* 8, 16.

Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера та психологічна характеристика особистості та діяльності.

Тема 9. Емоції та почуття.

Поняття про емоції та почуття. Значення емоцій та почуттів в житті людини. Функції почуттів. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Форми переживання почуттів. Види почуттів.

Основні поняття теми: почуття, емоції, стеничні емоції, астенічні емоції, настрій, афект, пристрасть, стрес, дистрес, евстрес, моральні почуття, інтелектуальні почуття, естетичні почуття.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 14, 16.

Тема 10. Воля.

Поняття про волю. Вольова регуляція поведінки людини. Функції волі: спонукальна, гальмівна. Фізіологічні основи волі. Структура вольових дій. Вольові якості особистості.

Основні поняття теми: воля, мимовільна дія, довільна дія, вольове зусилля, зовнішні перешкоди, внутрішні перешкоди, сила волі, безвілля, абулія, цілеспрямованість, рішучість, імпульсивність, наполегливість, впертість, організованість, дисциплінованість, сміливість, витримка, самостійність.

Основна література: 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 17

Семінар 4. Емоційно-вольова сфера особистості.

Тема 11. Особистість.

Поняття про особистість. Взаємозв'язок між поняттями «індивід», «особистість», «індивідуальність». Структура особистості. Фактори формування особистості. Поняття про самосвідомість. Образ «Я» – центральний компонент самосвідомості. Рефлексія як механізм самоусвідомлення та самоаналізу. Самооцінка, її види та механізми формування. Поняття про рівень домагань.

Основні поняття теми: індивід, особистість, індивідуальність, спрямованість, активність, потреба, мотив, інтерес, переконання, ідеал, світогляд, суперечності, біологічний і соціальний фактори, самосвідомість, адекватна та неадекватна самооцінка, завищена та занижена самооцінка, конфліктна та гармонійна самооцінка, рівень домагань, рефлексія.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 5, 7, 17.

Практичне заняття 4. Дослідження самооцінки і рівня домагань.

Тема 12. Діяльність.

Поняття про діяльність. Відмінність діяльності людини від поведінки тварини.. Структура діяльності. Види діяльності. Засвоєння діяльності.

Основні поняття теми: активність, поведінка, діяльність, мотив, мета, уміння, навичка, звичка, вправа, перенесення навички, інтерференція, гра, навчання, праця.

Основна література: 2, 3, 4. *Додаткова література:* 7, 15.

Тема 13. Темперамент.

Поняття про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Тип вищої нервової діяльності і темперамент. Властивості темпераменту: Психологічна характеристика темпераментів. Врахування типів темпераменту в освітньому процесі.

Основні поняття теми: темперамент, холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік, тип вищої нервової діяльності, сила нервових процесів, рухливість нервових процесів, врівноваженість нервових процесів, екстравертованість інтровертованість, сензитивність, реактивність, активність, пластичність, ригідність, темп реакції.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 7, 15.

Практичне заняття 5. Визначення типу темпераменту.

Тема 14. Характер. Здібності.

Поняття про характер. Природа та прояв характеру. Місце характеру в загальній структурі особистості, його зв'язок з темпераментом. Структура рис характеру.

Поняття про здібності. Здібності і діяльність. Здібності і знання, уміння, навички. Задатки як природні передумови розвитку здібностей. Види здібностей. Рівні розвитку здібностей. Умови розвитку здібностей у дітей.

Основні поняття теми: характер, структура характеру, риси характеру, моральні, вольові, інтелектуальні, емоційні риси характеру, акцентуації характеру, здібності, задатки, загальні здібності, спеціальні здібності, теоретичні здібності, практичні здібності, навчальні здібності, творчі здібності, обдарованість, талант, геніальність.

Основна література: 2, 3, 5. *Додаткова література:* 2, 7, 15

Семінар 5. Темперамент і характер.

Змістовий модуль 4. Психологія дошкільного дитинства та молодшого школяра.

Тема 15. Загальні питання вікової психології.

Предмет вікової психології. Поняття про психічний розвиток людини та його особливості. Взаємозв'язок психічного розвитку індивіда та формування його особистості. Вікові й індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення. Поняття про сенситивні періоди розвитку психіки. Фактори та умови психічного розвитку особистості. Критерії здійснення вікової періодизації: суперечності як основа психічного розвитку людини, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення. Вікова періодизація психічного розвитку людини.

Основні поняття теми: вік, календарний вік, психологічний вік, психічний розвиток, кількісні зміни, якісні зміни, психічні суперечності, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення, вікові особливості, індивідуальні особливості, сенситивні періоди, акселерація, вікова криза.

Основна література: 1, 7. *Додаткова література:* 1, 3, 12.

Тема 16. Психічний розвиток новонародженого та немовляти.

Новонародженість: вроджені особливості та тенденції розвитку. Безумовні рефлекси та їх значення для розвитку дитини. Особливості розвитку органів чуттів. Значення тренування органів чуття. Розвиток емоційної сфери. Комплекс пожвавлення.

Період немовляти. Роль спілкування з дорослими в розвитку дитини. Формування передумов розвитку мови. Розвиток рухів та дій. Розвиток орієнтування в оточуючому світі. Криза одного року.

Основні поняття теми: комплекс пожвавлення, безумовні рефлекси, гуління, лепетання, дитяча шпитальність.

Основна література: 1, 6. *Додаткова література:* 1, 3, 12.

Тема 17. Психологічні особливості дітей раннього віку.

Ранній вік як етап онтогенезу людини. Фізичні надбання дитини раннього віку та їх вплив на розвиток психіки. Особливості взаємодії з дорослими та однолітками. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідна в ранньому віці. Розвиток сприймання і утворення уявлень про властивості предметів. Розвиток мислення та мови. Розвиток пам'яті та уваги.

Основні поняття теми: предметний фетишизм, предметно-маніпулятивна діяльність, гордість за досягнення, образ «Я», самосприймання, криза 3-ох років, негативізм, впертість, протест-бунт, норовливість, свавілля, знецінювання, ревності, деспотизм, наочно-дійове мислення.

Основна література: 1, 6, 7. *Додаткова література:* 1, 3, 16.

Семінар 6. Психічний розвиток дитини від народження до трьох років.

Тема 18. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці. Гра як провідна діяльність дошкільного віку. Структура гри. Новоутворення дошкільного віку. Пізнавальний розвиток дошкільника. Психологічна готовність дитини до школи.

Основні поняття теми: ситуативне мовлення, контекстне мовлення, пояснювальне мовлення, егоцентричне мовлення, децентрація мислення, підкорення мотивів, довільна поведінка, внутрішні етичні інстанції, психологічна готовність дитини до школи: мотиваційний, інтелектуальний, емоційно-вольовий та особистісний компоненти.

Основна література: 1, 7, 7. *Додаткова література:* 3, 4, 12.

Семінар 7. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Тема 19. Психологічні особливості молодшого школяра.

Проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин. Особливості взаємодії з батьками та вчителем. Розвиток взаємодії з однолітками. Навчальна діяльність як провідна в молодшому шкільному віці. Специфіка навчальної діяльності, її структура. Новоутворення молодшого шкільного віку.

Основні поняття теми: навчальна діяльність, мета, мотив, навчальна задача, навчальні дії, контроль, оцінка, рефлексія, внутрішній план дії, довільність психічних процесів.

Основна література: 1, 6, 7. *Додаткова література:* 3, 16

Семінар 8. Психологія молодшого школяра.

Модуль 5. Психологія підлітка та ранньої юності.

Тема 20. Психологічні особливості підлітка.

Специфіка підліткового віку в онтогенезі людини. Особливості фізичного та фізіологічного розвитку підлітка та їх вплив на розвиток психіки. Особливості взаємодії підлітків з батьками. Спілкування з вчителями в школі. Спілкування з ровесниками як потреба і значима діяльність. Формування та прояви почуття дорослості.

Основні поняття теми: статеве дозрівання, акселерація, почуття дорослості, конформізм, підліткова референтна група, емансипація, кодекс товариськості.

Основна література: 1, 6, 7. *Додаткова література:* 3, 16

Семінар 9. Психологія підлітка.

Тема 21. Психологічні особливості старшого школяра.

Соціальна ситуація розвитку у старшому шкільному віці. Особливості спілкування старшокласників з батьками. Спілкування з ровесниками. Навчальна діяльність старшокласників. Розуміння необхідності навчання. Значення нерегламентованих умов набуття знань. Усвідомлення юнаком незворотності часу. Відкриття юнаком свого неповторного внутрішнього світу, індивідуальності своєї особистості. Формування цілісного уявлення юнака про себе.

Основні поняття теми: навчально-професійна діяльність, індивідуальний стиль діяльності, інтимно-особистісне спілкування, внутрішнє «Я», орієнтація на майбутнє, самовиховання, самовизначення, емпатія, юнацький максималізм.

Основна література: 1, 6, 7. *Додаткова література:* 1, 16.

Практичне заняття 6. Дослідження індивідуальних особливостей юнака.

Семінар 10. Психологія ранньої юності.

Змістовий модуль 6. Психологія навчання, виховання та діяльності вчителя.

Тема 22. Закономірності процесу навчання.

Загальна характеристика процесу навчання. Навчання і розвиток. Основні правила роботи вчителя інклюзивного класу. Реалізація принципу дитиноцентризму в НУШ. Сутність інтегрованого навчання в НУШ. Структура учбової діяльності. Мотиваційний компонент учіння. Цілі оцінювання у сучасній школі. Формувальне оцінювання. Основні аспекти процесу оцінювання: вербальне оцінювання, відстеження індивідуальних досягнень учнів, надання зворотнього зв'язку. Психологічні фактори успішності в учінні.

Основні поняття теми: навчання, учбова діяльність, мотив, учбова задача, учбові дії, оцінка, самооцінка, контроль, самоконтроль, рефлексія, формувальне оцінювання, дитиноцентризм, індивідуалізація, диференціація.

Основна література: 7. *Додаткова література:* 3, 11, 13.

Семінар 11. Психологічні механізми навчання.

Тема 23. Закономірності виховного впливу.

Виховання як процес формування цілісної особистості. Психологічні умови формування властивостей особистості. Психологічні вимоги до форм і методів виховання на різних вікових етапах. Виховання на цінностях – провідна ідея НУШ. Формування спільних цінностей класу в НУШ. Гуманізація взаємин в інклюзивному процесі.

Основні поняття теми: виховання, вихованість, виховний вплив, девіантна поведінка, методи виховання, самовиховання, соціалізація.

Основна література: 7. *Додаткова література:* 3, 6, 11.

Тема 24. Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування.

Специфіка й структура педагогічної діяльності. Професійна компетентність вчителя початкових класів у сфері інклюзивного навчання. Структура педагогічних здібностей. Поняття про педагогічне спілкування. Стили та бар'єри педагогічного спілкування. Основні принципи етикету у спілкуванні з дітьми з особливими потребами.

Основні поняття теми: педагогічні здібності (дидактичні, академічні, організаторські, комунікативні, перцептивні, сугестивні, мовні), педагогічна спрямованість, педагогічний такт, індивідуальний стиль діяльності, професіоналізм педагога, педагогічна майстерність, педагогічне спілкування, авторитарний стиль, демократичний стиль, ліберальний стиль.

Основна література: 7. *Додаткова література:* 3, 6, 13.

Практичне заняття 7. Умови ефективного педагогічного спілкування.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів.

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 5		Модуль 6	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10
Виконання завдання для самостійної роботи	5	2	10	3	15
Експрес-контроль	10	1	10		
Виконання модульної контрольної роботи	25			1	25
			45		66
Максимальна кількість балів: 111					
Розрахунок коефіцієнта: 1,85					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Зміст самостійної роботи студентів має таку структуру:

1. Опрацювати зміст тем за літературою.
2. Відповісти на питання до семінарського заняття.
3. Виконати завдання.

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології.

Тема 1. Психологія як наука.

1. Схематично зобразити дерево психологічних знань, використовуючи наступні структурні компоненти: корені – джерела психологічних знань, стовбур – основоположна психологічна наука, гілки – галузі психології.

Тема 2. Методи психології.

Заповнити таблицю.

Метод	Сутність методу	Умови застосування	Переваги методу	Недоліки методу
-------	-----------------	--------------------	-----------------	-----------------

Тема 3. Розвиток психіки та свідомості.

1. Порівняти психіку людини і тварини.
2. Чому І.П. Павлов інтелектуальну форму поведінки тварин назвав «елементарною розсудливістю»?

Змістовий модуль 2. Пізнавальні процеси.

Тема 4. Увага.

1. Поясніть з точки зору психології:

- Чому найважчим є початок уроку?
- Чому неприпустимі тривалі паузи на уроці?
- Чому запитання вчителя повинні бути звернені до всього класу, а не до окремих учнів?
- Чому слід урізноманітнювати види діяльності на уроці?
- Чому під час виконання домашніх завдань не варто обмежуватись одноразовим читанням навчального матеріалу?

2. Яку людину можна назвати більш уважною:

- ту, яка, займаючись діяльністю, перебуває в стані глибокої зосередженості й не помічає нічого навколо;
- ту, яка в коротку мить здатна помітити всі деталі ситуації й не випускати з поля зору жодної дрібниці;
- ту, яка незалежно від того, що вона робить, здатна бачити й чути все, що так чи інакше зв'язане з діяльністю?

Тема 5. Відчуття. Сприймання.

1. Чому людина не помічає пилу, який потрапляє їй на обличчя?

2. Порівняти за допомогою діаграми Вена відчуття та сприймання.

3. Відомо, що один і той самий проміжок часу в різних ситуаціях сприймається неоднаково. Поясніть причини суб'єктивної оцінки часу людиною.

Тема 6. Пам'ять.

1. Багато людей для кращого запам'ятовування вдаються до коротких записів. Чому такий прийом сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу?

2. Чому К.Д.Ушинський зазначав, що повторення з метою розгадати забуте свідчить про недоліки у навчанні і взагалі про погане викладання в школі?

Тема 7. Мислення. Мовлення.

1. Про які якості розуму йдеться в наведеному описанні: «Він мав ґрунтовні знання в царині як соціальних, так і природничих науках, і вмів цими знаннями чудово користуватися. У досліджуваних явищах він прагнув віднайти їхню сутність, з'ясувати головні причини, зв'язки. Відкидаючи будь-які шаблони, при аналізі нових фактів умів бачити їх з нового боку й не боявся критично оцінити свої попередні погляди. Іноді він припускався помилок, але вмів усувати їх згодом».

2. Заповнити таблицю .

Мислення	Що відображає?	Як відображає?	Види	Операції	Форми	Індивідуальні відмінності

Тема 8. Уява.

1. За допомогою яких прийомів створені образи уяви?

Кентавр, русалка, Язиката Хвеська, Гулівер, Незнайка, дядя Стьопа,, вишивка, хатка на курячих ніжках, Чіполіно, Буратіно.

2. Поясніть вислів С.Л.Рубінштейна: «Уява – небувала комбінація бувалих вражень».

Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера та психологічна характеристика особистості та діяльності.

Тема 9. Емоції та почуття.

1. Якщо порівняти людину і тварину, дитину і дорослого, мало виховану і виховану людину, то можна помітити, що разом із розвитком психіки емоції все більше відступають на задній план. Складається враження, що вони взагалі небажане явище в житті людини. Батьки, наприклад, усіляко засуджують безпосередні, емоційні реакції дитини і, навпаки, заохочують

емоційну витримку. В деяких культурах у цьому плані досягли успіхів. Чи не втратить людина майбутнього тих реакцій, що мали сенс у давнину? Чи є у емоцій майбутнє?

2. Реєстрація проявів емоцій у японських і американських студентів при перегляді гостросюжетного фільму показали, що вони практично однаково реагують на емоціогенні ситуації. Проте під час бесіди про цей фільм американці демонстрували ті самі емоції, тоді як японці маскували негативне ставлення до певних героїв увічливими посмішками. Про що свідчать виявлені відмінності? Як вони характеризують природу емоцій?

Тема 10. Воля.

1. У житті трапляється так, що, прийнявши рішення, людина починає знову сумніватися в його правильності і не виконує його. Чим пояснити виникнення таких протиріч? Про які особливості волі особистості це свідчить?

2. Поясніть думку О.Довженка: «Є воля – є людина! Нема волі – нема людини! Скільки волі – стільки й людини».

Тема 11. Особистість.

1. Які з наведених нижче рис людини характеризують її як індивіда? Як особистість? Обґрунтуйте відповідь.

Охайність, повільність, гарна моторна координація, сила волі, лінь, велика збудливість, рішучість, сила нервової системи, впертість, низька адаптація до темряви, пластичність.

2. Дослідити самооцінку (методика С.Будассі) та рівень домагань (моторна проба Шварцландера). Чи є між ними зв'язок?

Тема 12. Діяльність.

1. Чи можна складну поведінку бджіл назвати працею?

2. В яких прикладах йдеться про вміння, навички, звички:

а) недосвідчений кранівник послідовно переміщує вантаж, працюючи по черзі кожним важелем. Вантаж рухається начебто стрибками і по ламаній лінії, зупиняючись і змінюючи напрямок руху;

б) людина, що оволоділа грамотою, швидко, не витрачаючи часу на визначення типу речення, безпомилково ставить розділові знаки;

в) при переході вулиці із світлофором людина кидає погляд на нього навіть тоді, коли рух транспорту відсутній.

Тема 13. Темперамент.

Визначити позитивні і негативні сторони кожного темпераменту.

Тема 14. Характер. Здібності.

1. Як ви будете реагувати на таку заяву батька першокласниці?

«Моя Віра – нечепура, як і її мати. Неохайність дочка дістала від матері за спадковістю. Доброту Віра успадкувала від мене».

2. Чи має рацію з погляду психології твердження: «Характер гартується у боротьбі?»

3. Проаналізуйте думку П.Антокольського: «Бездарність дитини – завжди наслідок відсутності виховання».

4. Проаналізуйте такі вислови батьків: «Мені прикро, що мій син ні до чого не здібний». «Моєму синові виповнилось шість років. А як він співає! Коля – майбутній артист».

Змістовий модуль 4. Психологія дошкільного дитинства та молодшого школяра.

Тема 15. Загальні питання вікової психології.

1. У сім'ї Ладигіної-Котс від півтора до чотирьох років жив шимпанзе Іоні. Він мав у своєму розпорядженні різні іграшки, спав на ліжку, їв за столом разом з усією сім'єю. Психолог намагалася навчити Іоні користуватися предметами хатнього вжитку, хотіла, щоб він розумів слова. Чого набув за час перебування серед людей і завдяки навчанню і вихованню Іоні? Чи вдалося підняти мавпу на вищий рівень психічного розвитку? Обґрунтуйте свою думку.

2. Серед деяких батьків поширена думка, що недоліки їхніх дітей: лінь, небажання вчитися, неслухняність, впертість – визначаються спадковістю. Чому ця теорія зараз так поширена серед батьків? Назвіть можливі причини.

Тема 16. Психічний розвиток новонародженого та немовляти.

Опрацювавши тему за підручниками і першоджерелами, представити результат проектної групової роботи (у вигляді відео, презентації, інфограми)

Тема 17. Психологічні особливості дітей раннього віку.

1. Заповніть таблицю «Характеристика психологічного віку».

Вік	Новоутворення	Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Суперечності
Ранній вік (1-3 роки)				

2. Проаналізуйте типові форми реагування дорослих на прояви емансипації дітей раннього віку та їх наслідки для психіки малюка.

Тема 18. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Заповніть таблицю « Особливості розвитку пізнавальної сфери у дошкільному віці».

Пізнавальний процес	Особливості
---------------------	-------------

Тема 19. Психологічні особливості молодшого школяра.

Дослідити ставлення унів1 класу до школи, використавши проєктивний малюнок «Що мені подобається в школі?» (Н.Г. Лусканова.)

Змістовий модуль 5. Психологія підлітка та ранньої юності

Тема 20. Психологічні особливості підлітка.

Розробити поради батькам, як спілкуватися з підлітками, щоб не стати «злюкою» чи «тираном».

Тема 21. Психологічні особливості старшого школяра.

1. Наведіть приклади конкретного вияву юнацького максималізму.
2. Охарактеризуйте вияви індивідуального стилю інтелектуальної діяльності юнаків.

Змістовий модуль 6. Психологія навчання, виховання та діяльності вчителя.

Тема 22. Закономірності навчального процесу.

Зробити психологічний аналіз уроку в початковій школі.

Тема 23. Закономірності виховного впливу.

Розробити соціально-психологічні рекомендації щодо покращення внутрішньої атмосфери.

Тема 24. Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування

Представити результати групової роботи «Імідж сучасного вчителя початкових класів».

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
1	Психологія як наука.	4	
2	Методи психології	3	
3	Розвиток психіки та свідомості.	3	
4	Увага.	3	
5	Відчуття і сприймання.	4	
6	Пам'ять.	4	
7	Мислення. Мовлення.	4	
8	Уява.	3	
9	Емоції та почуття.	3	
10	Воля.	3	
11	Особистість.	3	
12	Діяльність.	3	
13	Темперамент.	3	
14	Характер. Здібності.	3	
15	Загальні питання вікової психології.	3	
16	Психічний розвиток новонародженого та немовляти.	3	
17	Психологічні особливості дітей раннього віку.	3	
18	Психічний розвиток дитини дошкільного віку.	4	
19	Психологічні особливості молодшого школяра.	4	
20	Психологічні особливості підлітка.	4	5
21	Психологічні особливості старшого школяра.	4	5
22	Закономірності навчального процесу.	5	5
23	Закономірності виховного впливу.	4	5
24	Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування	4	5
	Разом	84	25

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться в тестовій формі і містить:

3, 4 семестр - 24 різних за формою тестів. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 0,5 бал, за неправильну відповідь – 0 балів.

5 семестр - 25 різних за формою тестів. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 1 бал, за неправильну відповідь – 0 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення екзамену: письмова

1. Виконати тестові завдання. 2. Розв'язати психологічне завдання.

Максимальна кількість балів: 40 балів

Критерії оцінювання:

1. Тестові завдання: питання 1 – 27 (тестові завдання з множинним вибором) і 33 – 35 (тестові завдання відкритого типу) – 1 бал, питання 28 – 32 (тестові завдання на встановлення відповідності і послідовності) – 2 бали.

2. Психологічне завдання – 5 балів.

До складання екзамену допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою, і які за результатами проміжного контролю сумарно набрали не менше 35 балів.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Предмет психології. Класифікація психологічних явищ.
2. Методи психології.
3. Стадії розвитку психіки та форми поведінки тварин.
4. Поняття свідомості. Структура свідомості.
5. Співвідношення між поняттями «індивід», «особистість», «індивідуальність».
6. Фактори формування особистості.
7. Структура особистості.
8. Поняття «діяльність». Компоненти діяльності.
9. Види діяльності.
10. «Уміння», «навички», «звички» людини як результат діяльності.
11. Поняття «увага» Види уваги. Властивості уваги.
12. Поняття про відчуття. Властивості відчуттів. Закономірності відчуттів. Види відчуттів.
13. Поняття про сприймання. Властивості сприймання. Види сприймання
14. Поняття про пам'ять. Процеси пам'яті. Види пам'яті.
15. Поняття мислення. Види, форми, операції мислення. Якості розуму.
16. Поняття «мова» і «мовлення». Види мовлення.
17. Поняття уяви. Види, механізми уяви.
18. Сутність почуттів. Співвідношення емоцій та почуттів як психологічних категорій. Форми переживання людиною емоційних станів. Види почуттів.
19. Поняття про волю. Структура вольової дії. Вольові якості особистості.
20. Поняття темпераменту. Співвідношення типів нервової системи і типів темпераменту. Характеристика типів темпераменту. Властивості темпераменту. Врахування типу темпераменту дітей в освітньому процесі.
21. Поняття характеру. Структура характеру.
22. Поняття «задатки», здібності», «талант», «геніальність». Види здібностей. Розвиток здібностей. Умови розвитку здібностей у дітей.
23. Загальна характеристика процесу навчання. Структура учбової діяльності.
24. Особливості організації освітнього процесу в НУШ.
25. Поняття научуваності. Фактори успішності в учінні.
26. Поняття виховного впливу. Особливості використання методів виховного впливу.
27. Специфіка й структура педагогічної діяльності. Професійна компетентність вчителя початкових класів у сфері інклюзивного навчання.
28. Поняття про педагогічне спілкування, його функції. Стилі педагогічного спілкування.

6.6. Рівні навчальних досягнень

Рівні навчальних досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
	1	Розрізняє об'єкти вивчення
I. Початковий	2	Відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
	4	Відтворює з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, може повторити за зразком певну операцію, дію
II. Середній	5	Відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять,

		сформулювати правило
	6	Виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його(її) правильна, але недостатньо осмислена. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком
	7	Відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
III. Достатній	8	Знання є достатніми, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідає логічно, допускаючи неточності
	9	Добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, вміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
	10	Має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
IV. Високий	11	Має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, вміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми
	12	Має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення

Шкала відповідності оцінок

Оцінка за 12-ти бальною шкалою	Рейтингова оцінка	Оцінка за 100 - бальною шкалою
12	A	98-100
11	A	94-97
10	A	93-90
9	B	89-86
8	B	85-82
7	C	81-75
6	D	74-69
5	E	68-65
4	E	64-60
3	FX	59-35
2	F	34-20
1	F	19-1

7. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія (загальна, вікова, педагогічна)»

Разом: 180 год, лекції – 50 год, практичні заняття – 14 год, семінарські заняття – 22 год, модульний контроль – 10 год., самостійна робота – 84 год.

Тиждень	Змістовий модуль 1.			Змістовий модуль 2.					Змістовий модуль 3.	
Модулі	Загальні питання психології			Пізнавальні процеси					Емоційно-вольова сфера та психологічна характеристика особистості та діяльності	
Назва модуля	Загальні питання психології			Пізнавальні процеси					Емоційно-вольова сфера та психологічна характеристика особистості та діяльності	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дати										
Теми лекцій	Психологія як наука	Методи психології	Розвиток психіки та свідомості	Увага	Відчуття і сприймання	Память	Мислення Мовлення	Уява	Емоції та почуття.	Воля
Теми семінарських занять		Предмет психології, її завдання і методи			Відчуття і сприймання		Мислення як вища форма відображення дійсності			Емоційно-вольова сфера особистості
Теми практичних занять				Дослідження властивостей уваги		Дослідження індивідуальних особливостей пам'яті	Дослідження індивідуальних особливостей мислення			
Самостійна робота										
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1			Модульна контрольна робота 2						
Підсумковий контроль	Екзамен									

Тиждень											
Модулі	Змістовий модуль 4.									Змістовий модуль 5.	
Назва модуля	Психологія дошкільного дитинства та молодшого школяра									Психологія підлітка та ранньої юності	
Лекції	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Дати											
Теми лекцій	Особистість	Діяльність	Темперамент	Характер. Здібності	Загальні питання вікової психології	Психічний розвиток новонародженого та немовляти	Психологічні особливості дітей раннього віку	Психічний розвиток дитини дошкільного віку	Психологічні особливості молодшого школяра	Психологічні особливості підлітка	Психологічні особливості старшого школяра
Теми семінарських занять	Психологія особистості			Темперамент і характер			Психічний розвиток дитини від народження до трьох років	Психічний розвиток дитини дошкільного віку	Психологія молодшого школяра		Психологія ранньої юності
Теми практичних занять	Дослідження самооцінки і рівня домагань		Визначення типу темпераменту								Дослідження індивідуальних особливостей юнака
Самостійна робота											
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 3				Модульна контрольна робота 4					Експрес-контроль	
Підсумковий контроль	Екзамен										

Тиждень			
Модулі	Змістовий модуль 6.		
Назва модуля	Психологія навчання, виховання та діяльності вчителя		
Дати	22	23	24
Теми лекцій	Закономірності навчального процесу	Закономірності виховного впливу	Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування
Теми семінарських занять	Психологічні механізми навчання		
Теми практичних занять			Умови ефективного педагогічного спілкування
Самостійна робота			
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 5		
Підсумковий контроль	Екзамен		

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова) література:

1. Вікова психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
2. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2014. - 464 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / - Максименко С.Д. - К: Центр навчальної літератури, 2017. – 272 с.
5. Павелків Р. В. Загальна психологія: підручник / Павелків Р.В. - К.: Кондор, 2012. – 576 с.
6. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник / Павелків Р.В. – К.: Кондор, 2011. – 469 с.
7. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. – Київ, 2017 – 548 с.

Додаткова література:

1. Александров Ю. В. Психологія розвитку: навч. посіб. / Александров Ю.В. – Харків: ФОП Панов А. М., 2015. – 336 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 1007 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]. – К.: Каравела, 2016. – 400 с.
4. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. / Дуткевич Т. В. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
5. Копець Л.В. Психологія особистості: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Копець Л.В. – К.: Вид дім. «Києво-Могилянська академія», 2007. – 460 с.
6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів. Навчально - методичний посібник. / Колупаєва А. А. Таранченко О. М. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с.
7. Кудерміна О.І. Психологія: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Л.І. Казміренко, О.І. Кудерміна, О.Є. Мойсеєва. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/up/pidrych_psuxologiya.pdf
8. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія. Навч. посіб./ Лисянська Т.М. - К. : Каравела , 2015. – 264 с.
9. М'ясоїд П. А. Курс загальної психології: Підручник: у 2 т./ М'ясоїд П.А.– К.: Алерта, 2011. – Т. 1. – 496 с.
10. М'ясоїд П. А. Курс загальної психології: підручник: у 2 т. ./ М'ясоїд П.А – К.: Алерта, 2013. – Т. 2. – 758 с.
11. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 160 с.
12. Павелків Р. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2015. – 400 с.
13. Педагогічна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
14. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 3-те вид./ Ю.О. Приходько, В.І Юрченко — К.: Каравела, 2016. – 320 с.
15. Психологія: Підручник / [Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова]. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
16. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К.: Академвидав, 2011. – 384с.
17. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2018. – 344 с.